

Frail – skrøpelig, sårbar eller skjør?

Adjektivet *frail* og det tilhørende substantivet *frailty* har fått økende utbredelse i internasjonal geriatrisk litteratur, men det er uenighet om definisjonen og usikkerhet om hvordan begrepet best bør oversettes.

En person som er *frail*, har redusert motstandskraft mot ytre påvirkninger, svekkede fysiologiske reserver, redusert evne til å opprettholde fysiologisk homeostase og økt risiko for komplikasjoner til sykdom og for bivirkninger av medisinsk behandling (1). Mange vil også si at en person som er *frail*, har en biologisk alder som er høyere enn den kronologiske, og en forventet gjennomsnittet levetid som er kortere enn gjennomsnittet for sine jevnaldrende. *Frailty* er dermed et hovedkjenne tegn ved en geriatrisk pasient.

Det er internasjonal enighet om at *frailty* ikke er det samme som sykdom, men der stopper også enigheten. Den amerikanske epidemiologen Linda Fried definerte i 2001 *frailty* som tilstedeværelsen av minst tre av de fem kjennetegnene utsluttet vekttap, utmattelse, redusert ganghastighet, lavt fysisk aktivitetsnivå og redusert gripestyrke, og viste at denne definisjonen predikerte sju års overlevelse, uavhengig av klassiske prognostiske faktorer som f.eks. tilstedeværelsen av alvorlig sykdom (2).

Andre har foreslått en definisjon som ligger tettere opp til en klinisk geriatrisk vurdering, og sier at *frailty* omfatter forhold som redusert selvstendighet i aktiviteter i dagliglivet, kognitive vansker, underernæring, depressive symptomer og polyfarmasi. I en studie av pasienter med kolorektalkreft fant vi at en slik definisjon predikerer postoperative komplikasjoner bedre enn Linda Fried's opprinnelige definisjon fra 2001 (3).

Men hva skal *frail* hete på norsk? Den vanligste oversettelsen er nok *skrøpelig*, og kanskje er dette begrepet i ferd med å feste seg. Jeg føler imidlertid at dette ordet har en noe sterkere negativ valør enn det engelske. Hvis man har gått ned i vekt, er fysisk inaktiv og har svakt håndtrykk er man *frail* etter Fried's definisjon, men ville vi på norsk synes det var rimelig å kalle en slik person for *skrøpelig*? Jeg har forsøkt å lansere alternativet *sårbar* (4), men registrerer at det nok er mindre brukt. Et motargument er også at *sårbar* har en annen engelsk over-

Illustrasjonsfoto: Adam Haglund/NTB Scanpix

settelse, nemlig *vulnerable*, som ikke er akkurat det samme som *frail*. Et tredje alternativ kunne være *skjør*, for en skjør gjenstand går som kjent lett i stykker. Problemet er at dette ordet i folkelig dagligtale like gjerne kan bety *sprø* eller *skrullete*, og det er noe annet!

Mitt forslag er at *skrøpelig* og *sårbar* godtas som likeverdige oversettelser av *frail* i medisinsk sammenheng. Det gir språklig variasjon samtidig som disse to begrepene til sammen nokså godt dekker dybden i det engelske *frail*.

Det motsatte av å være *frail* er å være *fit*. Også for dette uttrykket kan det være vanskelig å finne den beste oversettelsen. *Sprek* brukes mye, men gir etter mitt syn et inntrykk av at det bare handler om å være vel-trent. *Fitness* som geriatrisk begrep favner bredere, og *robust* er etter min mening en vel så god oversettelse.

Torgeir Bruun Wyller
t.b.wyller@medisin.uio.no
Geriatrisk avdeling
Oslo universitetssykehus

Torgeir Bruun Wyller (f. 1960) er spesialist i indremedisin og i geriatri, professor ved Universitetet i Oslo og overlege.

Litteratur

1. Clegg A, Young J, Iliffe S et al. Frailty in elderly people. *Lancet* 2013; 381: 752–62.
2. Fried LP, Tangen CM, Walston J et al. Frailty in older adults: evidence for a phenotype. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci* 2001; 56: M146–56.
3. Kristjansson SR, Rønning B, Hurria A et al. A comparison of two pre-operative frailty measures in older surgical cancer patients. *J Geriatr Oncol* 2012; 3: 1–7.
4. Wyller TB. *Geriatrisi – en medisinsk lærebok*. Oslo: Gyldendal, 2011.